

УДК 37.036

А.Л. Владимирова

ПЕДАГОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ ЕТНОПІСЕННОГО ФОЛЬКЛОРУ

Анотація. У статті розглядається педагогічне забезпечення естетичного виховання молодших школярів засобами етнопісенного фольклору.

Акцентовано увагу на питання щодо прийняття технологічних рішень, організацію окремих форм та методів роботи у зазначеному напрямі, розробку та реалізацію планів занять з музичного мистецтва, позакласної виховної роботи, пов'язаної з ознайомленням молодших школярів з етнопісенною творчістю.

Ключові слова: естетичне виховання, етнопісенний фольклор, педагогічне забезпечення.

Annotation. The article discusses pedagogical maintenance of aesthetic education of younger schoolboys means etnopesenno folkore.

The attention to the question on the adoption of technological solutions, organization of individual forms and methods of work in this direction, development and implementation of lesson plans musical arts, extracurricular educational work associated with becoming familiar with the younger students etnopesenmym creativity.

Keywords: aesthetic education, etnopesenmy folklore, pedagogical software.

Сучасні уроки музичного мистецтва у початковій школі передбачають нетрадиційні форми організації естетико-виховного впливу, спонукають вчителя і учнів до активної співпраці та взаємодії, впливу життєвої позиції, духовно-практичної активності, мислення, готовності до естетичного сприймання та освоєння навколишньої дійсності та мистецтва. Проектування і розробка сценаріїв уроків музичного мистецтва на основі використання національного пісенного фольклору пов'язані з творчістю вчителя, його прагненням до опрацювання та втілення на практиці способів розвитку естетичної активності молодших школярів.

Важливо зазначити, що естетичне виховання передбачає ознайомлення учнів з необхідними їм естетичними знаннями, а також розвиток у них естетичної активності. Учні початкової школи прагнуть бути активними у світі прекрасного і тому завдання естетико-виховної практики полягає у послідовному розвитку естетичних почуттів, сприймання, оцінки, творчих сил і можливостей учнів засобами національного пісенного фольклору. Для вирішення цього завдання важливо використовувати уроки музичного мистецтва.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями.

У статті розкрито зміст педагогічних умов естетичного виховання молодших школярів засобами національного пісенного фольклору в навчально-виховному процесі початкової школи.

Відомо, що педагогічні умови не можуть бути формальним атрибутом навчально-виховного процесу. Вони не можуть існувати поза об'єктивними процесами, які характеризують ставлення і розвиток естетичної свідомості, яка за своєю природою тяжіє до системного освоєння прекрасного в дійсності та мистецтві. Саме тому актуального характеру набуває питання щодо визначення педагогічних умов, здатних забезпечити повноцінний процес естетичного виховання молодших школярів засобами національного пісенного фольклору.

З урахуванням досліджуваного процесу можна зазначити, що педагогічні умови естетичного виховання учнів засобами національного пісенного фольклору мають визначити ті обставини (зміст, форми, методи, засоби педагогічного впливу), які вносять певні зміни в процес становлення і розвитку естетичної свідомості та діяльності молодших школярів, формують у них естетичне ставлення до народної пісенної творчості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор.

Аналіз науково-педагогічної літератури дозволяє зазначити, що початкова школа прагне скористатися тими напрацюваннями вчених, які характеризують окремі на-

прями педагогічного забезпечення вказаного процесу. Вони передбачають, зокрема, організацію естетичного виховання учнів у відповідності з сучасними суспільними вимогами до естетико-виховної роботи; здійснення естетичного виховання на основі урахування змісту та організаційних засад цього процесу у початковій школі; урахування особливостей формування естетичної свідомості та діяльності молодших школярів; використання у процесі естетичного виховання учнів багатофункціональних можливостей національного пісенного фольклору.

Про невичерпні виховні можливості пісенного фольклору писали Л.Українка, М.Вовчок, О.Маркович, І. Франко, В.Верховинець, С.Килимник, К.Квітка, С.Грица, Ф. Колесса, М. Лисенко, М. Леонтович, В.Скуратівський, М.Стельмахович та ін..

Дослідження Г. Довженок, А.Іваницького, С.Садовської, В.Семеренського, П.Черемиського, Л.Черкаського і доводять що український народ з давніх-давен вирізнявся своєю музикальністю та пісенністю.

Значимо, що рекомендовані вченими рішення і пропозиції мають важливе значення у зв'язку з тим, що спрямовані на зміцнення зв'язку сучасної практики естетичного виховання учнів засобами національних пісенних цінностей з вимогами суспільства, початкової школи, особливостями становлення естетичної свідомості та діяльності молодших школярів, специфічного функціонування та розвитку етнопісенної творчості. На цій основі пропонується враховувати у навчально-виховному процесі початкової школи соціальні, психологічні, організаційні та культурологічні закономірності процесу залучення молодших школярів до естетичного освоєння народного мистецтва, оволодіння досвідом взаємодії з етнопісенними цінностями.

Зазначене переконує в тому, що національна пісенна творчість може бути повноцінно освоєна в системі сучасної освітньо-виховної практики лише на основі використання різних видів інформації. На цьому наголошують вчені (В. Бутенко, О. Рудницька, Т. Танько та ін.) підкреслюючи, що інформаційне забезпечення процесу естетичного виховання засобами народнопісенної творчості повинно спиратися на рідні джерела отриманні знань. Такими джерелами можуть бути розповіді вчителя початкових класів про народну пісню, її зв'язок з життям суспільства і окремої людини; навчальний матеріал, присвячений ознайомленню молодших школярів з особливостями етномузичної творчості, її виразності тощо, досвід учнів, пов'язаний з безпосереднім сприйманням та спілкуванням з різними творами національного пісенного фольклору.

Виділення невіршених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття.

Утім можна бачити, що власне педагогічні аспекти вказаної проблеми ще залишаються недостатньо осмисле-

ними на теоретичному рівні, що призводить в умовах існуючої освітньо-виховної практики часом до прийняття спонтанних рішень, які не співвідносяться із загальним комплексом педагогічних дій, пов'язаних з необхідністю залучення молодших школярів до естетичного освоєння етнопісенної творчості українського народу. Пропоновані на практиці педагогічні рішення та рекомендації нерідко характеризуються відсутністю логіки та послідовності того, що необхідно учням для опанування системою знань, понять, умінь, способів естетичної активності у сфері національного пісенного фольклору. У результаті естетико-виховний процес у початковій школі починає набувати переважно спонтанного характеру, позбавленого можливості розвиватися на системному рівні й забезпечувати формування естетичного ставлення молодших школярів до народної пісні як самоорганізаційної системи.

Спираючись на теоретичний аналіз науково-педагогічної літератури, а також урахувавши практичний досвід у сфері етномузичної освіти і виховання молодших школярів нами запропоновано педагогічні умови, необхідні для естетичного виховання учнів засобами національного пісенного фольклору у навчально-виховному процесі початкової школи. Їх необхідність зумовлена тим, що у молодшому шкільному віці учні відчують потребу у педагогічній допомозі, пораді, рекомендації, стосовно набуття естетичного досвіду. Адже, у молодших школярів ще немає достатнього досвіду естетичного сприймання, осмислення та використання етнопісенних цінностей. Надання такого досвіду естетичного пізнання та освоєння прекрасного в дійсності та мистецтві залежить від вчителя початкових класів, усвідомлення ним того, що потрібно знати учням у сфері етнопісенної творчості, що вони повинні вміти для налагодження активного діалогу з народною піснею.

Отже, **метою** цієї статті є визначення педагогічного забезпечення естетичного виховання молодших школярів засобами етнопісенного фольклору.

Мета конкретизується у **завданнях**:

- визначити та обґрунтувати сутність педагогічного забезпечення естетичного виховання молодших школярів засобами етнопісенного фольклору;

- висвітлити актуальність педагогічного забезпечення естетичного виховання молодших школярів засобами етнопісенного фольклору.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів.

У пошуках відповіді на питання щодо педагогічного забезпечення вказаного процесу ми виходили з розуміння того, що естетичне виховання молодших школярів засобами національно-пісенного фольклору має вибудовуватися на системній основі, яка б охоплювала у собі питання ціннісного, змістового, інформаційного та технологічного характеру. Безперечно, кожне із зазначених питань заслуговує на педагогічну увагу і підтримку. У науковій літературі вчені висловили чимало думок щодо необхідності забезпечення спрямованості естетико-виховного впливу, надання йому відповідного змісту, який би відповідав вимогам соціокультурної практики, забезпечення учнів необхідною інформацією та знаннями про етнопісенну творчість, упровадження відповідних технологічних рішень, пов'язаних з розвитком естетичного потенціалу і можливостей молодших школярів.

Усі ці питання є важливими для організації естетичного виховання учнів засобами національного пісенного фольклору. Проте їх рівень у вирішенні вказаної проблеми стане набагато вагомішою, якщо вчителі початкових класів намагатимуться їх вирішувати у відповідній системі, яка б відзначалася певною логікою, спрямованістю, взаємозв'язком складових тощо. Саме тому ми вважали за потрібне наголосити на необхідності системного підходу до вирішення вказаної проблеми та створення низки педагогічних умов, які б дозволяли вчителям початкової школи

ефективно організовувати естетичне виховання учнів засобами національного пісенного фольклору.

Серед виділених нами педагогічних умов заслуговує на увагу передусім умова, яка передбачає *спрямування естетичного виховання молодших школярів засобами національного фольклору*. Якою має бути спрямованість естетичного виховання учнів? Які пріоритети, цілі та завдання повинні бути покладені в основу підготовки молодших школярів до взаємодії зі світом прекрасного? Яким має бути результат естетико-виховного впливу на учнів? Ці та інші запитання вимагають конкретної відповіді, без якої вчителям початкових класів важко проектувати свої педагогічні дії, пов'язані з організацією естетичного виховання учнів засобами національно-пісенного фольклору.

У науковій літературі знайшли висвітлення думки та погляди вчених з цього питання. Вони є різними і засвідчують про намагання науковців певним чином інтерпретувати естетичне виховання учнів засобами народної пісні. При цьому пропонуються погляди, які стверджують необхідність спрямування естетичного виховання учнів засобами національного пісенного фольклору у відповідності з вимогами українського суспільства та особливостями етнокультури окремих регіонів, індивідуальними можливостями учнів, розвитку їх творчих сил тощо.

Безперечно, кожна із висловлених вченими думок стосовно спрямування естетичного виховання молодших школярів засобами національного пісенного фольклору є важливою. Утім, ми вважаємо доцільним наголосити на тому, що естетичне виховання у молодшому шкільному віці повинно мати пріоритетним завдання щодо забезпечення необхідної основи для самоорганізації естетичного ставлення учнів до цінностей національної пісенної культури. Забезпечивши таку основу естетичного розвитку учнів, початкова школа зможе активно зміцнювати естетичний досвід особистості на матеріалі, який є характерним для етнопісенної творчості як суспільства в цілому, так і окремих його регіонів.

У процесі визначення педагогічних умов, необхідних для естетичного виховання молодших школярів засобами національного пісенного фольклору нами була актуалізована увага на питанні, що стосується *змістового наповнення* вказаного процесу, надання йому відповідного змісту. Це стає можливим, якщо педагогічні дії вчителів початкових класів, пов'язані з естетичним вихованням учням засобами національного пісенного фольклору, будуть відбуватися за певною логікою, послідовністю, етапністю та визначеністю. Саме тому актуального характеру набуває питання пов'язане зі створенням, розробкою та змістовим визначенням, комплексної програми естетичного виховання учнів 1-4 класів засобами національного пісенного фольклору.

Зазначимо, що йдеться не про спрощений набір та перелік освітньо-виховних заходів естетико-виховної спрямованості, а про розробку цілісної програми естетичного виховання учнів початкових класів засобами національного пісенного фольклору, яка б мала наскрізь генералізовану естетико-виховну ідею; об'єднувала в собі необхідні складові, що розкривають естетико-виховні можливості народної пісні; дозволяла поетапно просуватися по шляху збагачення етнохудожнього та естетичного досвіду учнів, набуття ними необхідних естетичних знань, понять та уявлень у сфері національного пісенного фольклору, розвитку естетичної активності, пов'язаної з вивченням, збереженням, виконанням, та використанням народнопісенної творчості у процесі життєдіяльності.

Аналіз науково-педагогічної літератури присвяченої естетичному вихованню учнів, дозволяє зазначити, що у вирішенні питання змістового наповнення вказаного процесу залишається одним із найбільш дискусійних і проблемних. Це зумовлено як об'єктивними так і суб'єктивними процесами, які супроводжують сучасну практику естетич-

ного виховання учнів засобами національного пісенного фольклору. У зв'язку з вказаними процесами науковці намагаються певним чином позиціонувати етнопісенну творчість, в контексті тих завдань, які вирішуються в школі. Це призводить до того, що пісенний фольклор пропонується розглядати як складову художньої культури і як особливий різновид художньо-творчої діяльності, як основу для предметного вивчення учнів і як ілюстративний матеріал, пов'язаний з висвітленням у навчально-виховному процесі актуальних питань розвитку особистості, як пріоритетний напрям в системі навчально-виховної роботи початкової школи і як епізодичні педагогічні дії, пов'язаної з наданням учням відповіді на питання, які викликають інтерес, пов'язаний з розвитком окремих форм етнопісенної творчості.

На жаль, чіткої відповіді на питання, що стосуються змістового наповнення сучасної практики естетичного виховання молодших школярів засобами національного пісенного фольклору вчителі початкових класів ще не мають. А це негативно позначається на процесі залучення молодших школярів до цінностей етнопісенної творчості. Без належного осмислення залишаються такі аспекти естетико-виховного процесу, як комплексний характер програми естетичного виховання учнів засобами національного пісенного фольклору, поетапна реалізація основних вимог вказаної програми у навчально-виховному процесі початкової школи, взаємозв'язок класної та позакласної естетико-виховної роботи, пов'язаної з використанням народної пісні в якості засобу впливу на естетичну свідомість та діяльність учнів.

Безперечно, розробка і реалізація комплексної програми естетичного виховання молодших школярів засобами національного пісенного фольклору покликані сприяти вирішенню широкого спектру питань, які стосуються спрямування уваги учнів до цінностей національної пісенної культури та надбань фольклорного пісенного мистецтва різних регіонів України, розвитку досвіду емоційно-чуттєвого сприймання народної пісні та збагачення зв'язку музичних уявлень учнів з життям, природою, родиною, суспільною практикою, різними видами мистецтва. Важливого значення у вказаній програмі мають отримати питання, пов'язані з організацією у початкових класах музично-ігрового пізнання, упровадження широких можливостей в діях вчителів варіативності, синкретичності, імпровізаційності, стимулювання творчої активності молодших школярів, створення умов для самореалізації їх естетичного ставлення до етнопісенних цінностей українського народу.

Важливо зазначити, що змістове наповнення естетичного виховання учнів засобами національного пісенного фольклору має відбуватися поетапно, на основі накопичення молодшими школярами необхідного досвіду, який би дозволяв їм самостійно сприймати, оцінювати та використовувати на практиці етнопісенний матеріал. Для цього пропонується зміст естетичного виховання має характеризуватися своєю доступністю, зрозумілістю, послідовністю. На цій основі молодші школярі матимуть можливість освоїти соціокультурні та естетичні властивості народної пісні, виявляти власні сили і здібності, пов'язані з вивченням збереження та використання на практиці народних пісенних традицій.

Програма естетичного виховання молодших школярів засобами національного пісенного фольклору покликана за своїм змістом нести в собі функцію інтеграції та об'єднання естетико-виховних зусиль сім'ї, школи, позашкільних навчальних установ, закладів культури, громадських об'єднань та дитячих організацій. За таких обставин народна пісня може консолідувати педагогічні зусилля і на цій основі суттєво підвищити якість та ефективність залучення учнів до світу прекрасного в дійсності та мистецтві.

До педагогічних умов успішного вирішення вказаної проблеми важливо віднести умову, яка пов'язана з *інфор-*

маційним забезпеченням естетичного виховання учнів засобами національного пісенного фольклору. Відомо, що народна пісня є унікальною і самобутньою формою передачі певних почуттів, знань, уявлень тощо. Для її сприймання та осмислення необхідною є інформація, яку повинні отримати молодші школярі і на її основі виконувати відповідні дії, спрямовані на глибоке освоєння цінностей пісенного фольклору. Якою має бути інформація про народну пісню? Про що повинен розповідати вчитель початкових класів, демонструючи етнопісенний матеріал? В якій формі важливо передавати учням необхідні знання про народну пісенну творчість? Ці та інші питання виникають в роботі у вчителів початкових класів і тому вимагають обґрунтованої відповіді.

Безперечно, національно пісенна творчість є безмежною за своїм змістом, характером передачі моральних почуттів, неповторних засобів, музично-образного відображення навколишньої дійсності. У своїй сукупності національний пісенний фольклор створює широкий панораму музичних образів, які доповнюють, збагачують один одного і тим самим дозволяють естетично сприймати певні процеси і явища, оцінювати, порівнювати, співставляти і робити висновки відносно їх своєрідності, оригінальності, самобутності, унікальності тощо.

Звернення в естетико-виховному процесу до різних видів та джерел інформації про народну пісню сприяє тому, що в свідомості учнів вона отримує відображення як явище, яке має соціальну, музичну та естетичну цінність і яке потрібно сприймати, оцінювати та використовувати у повсякденному житті з урахуванням широким можливостей відображення та освоєння навколишньої дійсності за законами краси, виразності, гармонії тощо.

До педагогічних умов, які покликані сприяти успішному вирішенню вказаної проблеми нами віднесено умову, пов'язану з прийняттям *технологічних рішень*. Йдеться про можливість залучення до вказаного процесу певних напрямів форм, методів, засобів, естетико-виховного впливу на естетичну свідомість та діяльність молодших школярів. На прикладі сучасної освітньо-виховної практики можна бачити, що перед вчителями початкових класів нерідко виникають питання, на які вони не можуть знайти відповідь. Ці питання пов'язані з організацією естетичного виховання учнів засобами національного пісенного фольклору.

Так, з метою залучення молодших школярів до світу народної пісні у початковій школі вчителі прагнуть використовувати уроки, позакласну виховну роботу. При цьому вони зустрічаються з труднощами, пов'язаними з прийняттям технологічних рішень, організацією окремих форм та методів роботи у зазначеному напрямі, розробкою та реалізацією планів занять з музичного мистецтва, позакласної виховної роботи, пов'язаної з ознайомленням молодших школярів з етнопісенною творчістю.

Висновки і перспективи подальших досліджень у даному напрямку.

Отже, усвідомлення актуальності вказаних аспектів проблеми переконує в необхідності надання вчителям початкових класів допомоги, пов'язаної з методичною розробкою уроків музичного мистецтва у 1-4 класів, на яких учні мали б можливість активно освоювати цінності національної пісенної культури, набувати важливий для них досвід естетичного сприймання, осмислення та використання народної пісні у повсякденному житті, навчання, праці, відпочинку. Водночас важливо посилити роль позакласної виховної роботи, змістову основу якої визначає народнопісенна творчість. Технологічно визначенні естетико-виховні заходи сприятимуть активному зверненню молодших школярів до національного пісенного фольклору, формуванню свідомої потреби у взаємодії з творами народного музичного мистецтва.

УДК 378.147:371.134

І.Я. Глазкова

ДІАГНОСТИЧНІ МЕТОДИКИ СФОРМОВАНOSTI У МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗАПОБІГАННЯ І ПОДОЛАННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ БАР'ЄРІВ

Анотація. У статті зроблено наголос на тому, що для вирішення практичних завдань формування у майбутніх учителів компетентності запобігання і подолання педагогічних бар'єрів виникає необхідність чіткого виділення її критеріїв і показників. Показниками мотиваційного критерію є: ціннісне ставлення, особистісна значущість знань, інтерес до набуття компетентності, потреба в досягненні успіху в професійній діяльності. Когнітивний критерій відбиває рівень сформованості знань студентів за допомогою таких показників, як: об'єм; глибина; дієвість. Діяльнісно-практичний критерій визначає міру сформованості вмінь: діагностико-прогностичних, конструктивних, інтелектуальних, комунікативних, умінь перцепції, експресії, емпатії, умінь управляти виявом емоцій, умінь бар'єростворення. Особистісний критерій віддзеркалює сформованість якісної підструктури за такими показниками: бар'єростійкість і бар'єропревентивність; саморегульованої підструктури за такими показниками: здатність здійснювати рефлексію, самооцінка.

Ключові слова: бар'єр, педагогічний бар'єр, компетентність запобігання і подолання педагогічних бар'єрів, професійна підготовка, майбутні вчителі.

Glazkova I. Ya. Diagnostic Techniques of Formation of Future Teachers' Competence in Preventing and Overcoming Pedagogical Barriers.

Annotation. The article focuses on the fact that in order to solve practical problems of formation of future teachers' competence in preventing and overcoming pedagogical barriers it is necessary to determine its criteria and indicators. The indicators of motivational criteria are valuable attitude, personal significance of knowledge, interest in the acquisition of competence, the need to achieve success in their professional activities. Cognitive criterion reflects the level of development of students' knowledge by using such indicators as: volume; depth; effectiveness. Activity-practical criterion determines the degree of formation of skills: diagnostic and prognostic, constructive, intelligent, communicative, perceptual skill, expression, empathy and the ability to control expression of emotions, skills of barrier-creation. Personal criterion reflects the qualitative substructure on the following parameters: barrier prevention and barrier resistance; self-regulatory substructure - on such indicators: the ability to carry out reflection and self-esteem.

The idea of the research is based on an understanding of the competence in preventing and overcoming pedagogical barriers as a part of professional teachers' competence, his/her professional training level, which allows to perform functions and tasks of teaching.

The competence in preventing and overcoming of pedagogical barriers is defined as an integrated, dynamic formation of a future teacher, the result of his/her training on the basis of theoretical knowledge (the essence of pedagogical barriers, their types and functions); practical skills of preventing, overcoming and artificial creation of pedagogical barriers; personal qualities (barrier resistance, barrier prevention) that stimulate, motivate, regulate educational and professional activity by selecting the optimal strategy (preventing, or overcoming) of pedagogical barriers in the pedagogical process.

The considered competence has the structural and functional components. The content of the structural components (motivational; cognitive; activity and practical; personal, that includes two substructures: personal qualities and self-regulation substructure) is determined by the types of the pedagogical barriers.

Key words: barrier, pedagogical barrier, competence in overcoming and preventing of pedagogical barriers, components of competence in overcoming and preventing of pedagogical barrier, system, professional training, future teachers.

Постановка проблеми. Для вирішення практичних завдань формування у майбутніх учителів компетентності запобігання і подолання педагогічних бар'єрів виникає необхідність чіткого виділення її критеріїв і показників, що не можуть бути вибрані довільно, а мають ґрунтуватися на структурних компонентах означеної компетентності. Серед критеріїв і показників було вибрано ті, що піддаються дослідженню, фіксуванню, опису та певним вимірам, оскільки існують предмети дослідження, пов'язані з глибинами душі, які неможливо точно обрахувати та інтерпретувати у відсотках, а лише за допомогою побічних ознак – через спостереження, співчуття дослідника тощо. Це стосується й компетентності запобігання і подолання педагогічних бар'єрів, тому результативність вивчення у майбутнього вчителя означеної компетентності слід уважати настільки вірогідною, наскільки ці результати можуть бути математично та статистично опрацьовані.

Аналіз публікацій. Визначення критеріїв, показників та параметрів ґрунтується на думці вчених про те, що критерії мають бути однозначними (однаково трактуватися в межах конкретного дослідження), адекватними (відповідними природі явища, що досліджується), обґрунтованими (правомірно диференціювати рівні розвитку явища), прогностичними (здатними визначати відносну стійкість кожного рівня), надійними (мінімізувати розходження при повторному оцінюванні) [3]; відповідати вимогам адитивності та відображати всі складові явища [1, с. 53].

Вагомою у контексті нашого дослідження є думка В. Семиченко, яка вважає, що при вивченні складноструктурованих системних об'єктів необхідно вибирати обмежене коло показників і параметрів для аналізу всіх компонентів та характеру зв'язків між ними, що виступають незалежними системними ознаками як явищами об'єктивними [4, с. 27–28].

Мета дослідження полягає у виокремленні критеріїв і показників сформованості у майбутніх учителів компетентності запобігання і подолання педагогічних бар'єрів у відповідності до запропонованої її структури, а також обґрунтуванні доцільності використання певних діагностичних методик для визначення рівнів сформованості означеної компетентності.

Виклад основного матеріалу. Визначаємо компетентність запобігання і подолання педагогічних бар'єрів розглядається як інтегроване, динамічне утворення особистості майбутнього вчителя, результат його підготовки на засадах теоретичних знань (про педагогічні бар'єри, їх сутність, типи, функції); практичних умінь запобігання, подолання і штучного створення педагогічних бар'єрів; особистісних якостей (бар'єростійкість, бар'єропревентивність), що стимулюють, мотивують, емоційно забарвлюють і регулюють діяльність (як навчальну, так і професійну) шляхом вибору стратегії або запобігання, або подолання педагогічних бар'єрів у педагогічному процесі.

Ураховуючи зазначені положення, було розроблено систему покомпонентних критеріїв та їх якісних показників компетентності майбутнього вчителя у запобіганні і подоланні педагогічних бар'єрів (відповідно до її структури), що відображають авторські модельні уявлення про її сутність і характеристики.

1. **Мотиваційний критерій** характеризує сформованість мотиваційного компоненту компетентності запобігання і подолання педагогічних бар'єрів у майбутніх учителів і може бути представлений за такими показниками як: 1.1. Ціннісне ставлення до майбутньої педагогічної професії та оволодіння компетентністю запобігання і подолання педагогічних бар'єрів, особистісна значущість знань для запобігання і подолання педагогічних бар'єрів; 1.2.